

Tidsstempel og elektronisk bevis av Svein Willassen

Borgarting lagmannsretts kjennelse av 16.2.2009. (Lagdommerne Jørgen F. Brunsvig, Fredrik Charlo Borchsenius og Ragnar Vik).

Økokrim (konstituert førstestatsadvokat Thomas Skjelbred) mot DnB NOR ASA (advokat Erik Keiserud).

Straffeprosess. Tidsstempling som avgrensing av bevis sikret av politiet ved beslag.

Saken som drøftes i det følgende gjelder databeslag foretatt av Økokrim i straffesak mot DnB NOR ASA.

Sakens bakgrunn er en siktelse om mangel på rutiner for behandling av innsideinformasjon, jf. verdipapirhandelsloven § 17-3. I forbindelse med siktelsen ble det den 23.10.2008 foretatt ransaking i DnB NORs lokaler. Det ble da tatt beslag i en rekke filer på bedriftens datasystemer. Filene er opplyst å være hjemmeområder til et antall ansatte, samt fellesområder benyttet av alle ansatte i en avdeling i bedriften. Filene ble kopiert ved filkopiering, det vil si at hver enkelt fil ble kopiert til et annet medium medbrakt av politiet. Det ble ikke foretatt speilkopiering, det vil si en fullstendig kopi av alle data på datamaskiner i bedriften. Valg av en slik fremgangsmåte medfører at man ikke har fått kopiert slettede data ved ransakingen.

Etter beslaget var foretatt brakte DnB NOR inn for retten spørsmål om delvis opphevelse av beslag, med påstand om at alle filer med data fra tidligere enn 29.09.2008 og alle filer med data fra senere enn 17.10.2008 skulle tilbakeleveres. Begrunnelsen var at kun data fra mellom 29.09.2008 og 17.10.2008 kunne være relevant for forholdet. Selskapet mente at innholdet i datafilene som var beslaglagt kunne individualiseres på bakgrunn av sist endret

(*last modified*)-tidsstempelet på de beslaglagte filene. Som støtte for dette hadde selskapet fått utarbeidet en rapport fra Ibas AS, hvor det ifølge kjennelsen fremkom at dette tidsstempelet var relevant for når filenes innhold ble til.

Tingretten gav selskapet delvis medhold i begjæringen, og kom til at data fra tidligere enn 01.09.2005 måtte tilbakeleveres, med den begrunnelse at dette var datoen verdipapirhandelsloven § 17-3 trådte i kraft. Dette resultatet ble anket av begge parter, men lagmannsretten kom til samme resultat, og ankene ble forkastet. Lagmannsrettens kjennelse ble ikke anket.

I databevissammenheng gir kjennelsen grunnlag for noen refleksjoner.

For det første er hele problemstillingen bygget på at politiet foretok filkopi ved ransakingen og ikke speilkopi. Dersom det hadde vært foretatt speilkopi, hadde det ikke vært mulig å individualisere data i beslaget til å være produsert innenfor eller utenfor et tidsrom. Man kunne eventuelt ha fjernet eksisterende filer med tidsstempel i et bestemt tidsrom, men dette vil i praksis vært et slag i luften da datainnhold i praksis ligger lagret også i slettede utgaver på et datamedium. Dette betyr at det er mulig for politiet å sikre seg mot tilsvarende opphevelser i fremtiden ved å kun foreta speilkopi og aldri filkopi av datamedier når en bedrift er siktet i en straffesak. Konsekvensen av kjennelsen blir dermed at politiet for å sikre seg mot opphevelse dermed i fremtiden mest sannsynlig vil gå til et mer inngripende bevissikringstiltak enn hva man ellers ville gjort.

For det andre er det grunn til å reise spørsmål ved premisset om at *last-modified*-tidsstempelet angir når

innholdet i den aktuelle filen ble produsert. Dette tidsstempelet kan endres når som helst, uten at innholdet i filen nødvendigvis endres. Det er derfor helt klart at man ikke kan sette en sluttdato for opprettholdelse av beslag. Filer som er datert etter sluttdatoen kan godt inneholde data som er produsert innenfor det aktuelle tidsrommet. Når det gjelder startdatoen, er det også mulig at dokumenter datert før denne kan inneholde data som er produsert etter datoen. Dette kan skje dersom et program har behandlet tidsstemplene på en uvanlig måte, eller hvis en klokke som produserte tidsstempelet har vært stilt feil. Siden *last-modified* tidsstempelet følger med når filer kopieres, er klokkekontroll på datasystemets filserver ikke nok for å kontrollere dette. Erfaring viser at denne problemstillingen ikke er oppkonstruert, men høyst reell.

I praksis antas det imidlertid at retten i denne saken har unngått de mest problematiske utslagene av denne utsilingen ved å sette startdato til 01.09.2005 og ikke 29.09.2008 som begjært av selskapet. Man må imidlertid være oppmerksom på denne problemstillingen også ved senere saker om samme tema, der den foreliggende kjennelsen blir påberopt som rettspraksis.

Kjennelsen kan leses i sin helhet i Lovdatas base med avgjørelser fra lagmannsrettene og finnes der med saksnummer LB-2009-7217.

Svein Willassen tok i 2008 sin doktorgrad på avhandlingen *Time-stamps in Digital Forensics* og driver selskapet Svein Willassen AS.